

Feroaring fan lucht

Rink van der Velde

Feroaring fan lucht

ROMAN

NIJE BIBLIOTEEK

Roman, befetsjende de skiednis fan in Wâldman, syn striid foar de frijheid en tsjin it establishment. Mei gâns komise foarfallen en net te min oangripende sênes. Foarsjoen fan in stik as fiif eksplikaasjes, tsjinjende ta in better begryp en om it net te lang te meitsjen.

*'t Lân moat ik it weardichste taskriuwe,
Dêr wol ik libje, wenjen bliuwe
salang my God dit libben skinkt.
Ik hâld dan fêst
yn 't fjild is 't bêst.*

GYSBERT JAPIKS

*De lêzer komt yn 'e kunde mei de singeliere
bûsbâlding fan Durk Lugtigheid, alias Durk Snoad.*

Durk hat him oanwend om it spul earst even troch it gat te sjen. In murd of in foks docht ek altiten in pear slaggen om de hoale ear't hy der yn giet. En in ljip sil net gau deun by 't must delstrike, mar rint earst in ein troch in greppel of sleatswâl.

Durk giet dêrom noait de reed lâns. Hy komt fan achteren yn en as er yn it beskûl fan de droege sleat stiet, kin er it hiem oan de doar ta oereagje. As der minsken op him wachtsje dy't er leaver net ûnder eagen komt, hat Foekje dy almeast op de reinwetersbak sitten. Durk jout him dan del yn 'e rûchte fan de beamwâl en wachtet oant dat folkje syn nocht hat en ôfset. By min waar moat Foekje se der fansels wol ynlitte, mar de doar stiet dan heal iepen en dan wit Durk wol hoe let it is. Hy makket noch in loopke troch de bosk en om healwe seizen besiket er it wer. As it amtners fan sosjale saken binne, dan duorret it noait lang. Tsjin fiven wurde dy mannen ynienen gleonhastich, deabenaud dat der in kertier fan har eigen tiid yn sitten giet.

Durk hâldt it knyntsje dat Bijke ûnderweis snipt hat, ûnder de mesjester jas. Der is gjin frjemd folk op it hiem, mar Feike Dam mei graach yn 'e bosk op 'e side fan 't hiem tahâlde, achter in grouwe beam en soms mei de kiker foar de eagen. Durk stiet dy boskwachter wol, dêr giet it net om, mar as it net hoecht moat men gjin spul ha. En it hoecht net as hy dat stikje wyld even mei it kopke ûnder de linkerearm triuwt, sadat der neat te sjen is en hy de beide hannen frij hat om syn dingen te dwaan.

Hy stapt de bou oer, dêr't de geit yn de kjitten omslacht. It túnkjen is fan 't jier net folle wurden. Hy hie der fan 't maitiid net rjocht aardichheid oan, dat der binne allinne jirpels yn kommen. Foekje hat noch wat giele beantsjes en tusearte boud, mar dy binne wei woarn yn it túch. Hawar, de geit hat der goed fretten oan en de beide skiepkjes hawwe har part ek hân. Dochs hie it oars moatten, mei dy strange winter foar de doar.

Op healwe de bou sjocht er twa fan syn beide jonges út de âld linebeam wei rûgeljen. Se hawwe him net yn 'e gaten, want lykas altiten binne se yn 'e slach. Se tuge inoar ôf dat it in lust is en Durk bliuwt der foar stean. Hindrik, neffens syn roai no tolve jier, is de jongste en de lytste, mar fierwei it feninichst. Hy huft der sa bot yn, dat Bearend it lang net hâlde kin. Dat jonkje krûpt op 't lêst fan benaudens oer de grûn en siket om in kneppel. As er in eintsje peal bemachtige hat, is Hindrik as in kat de beam yn klattere en kin Bearend him net mear benei komme.

Lêsten kaam Hindrik, dat baaske, thús mei in knyn dy't er eigenhandich pakt hie. Hy seach him yn 't leger lizzen, slûpte derhinne en plofte der boppe op. Dan moatte jo goed handich wêze. En hy streupt as in grut kearel, as hy in strûp op in knineloop set hat, dan mist it net. Der sit jacht yn dat jonkje, dat jout neat.

Durk stapt op de pomp ta en tapet himsels in mûlfol kâld wetter.

'Hui,' ropt Hindrik út de linebeam wei.

Hy sit op ien fan de ûnderste tûken út te pûsten, Bearend stiet derûnder te hymjen.

'Ik krij dy noch wol, rotsak,' ropt er omheech. 'Ik slaan dy hartstikkene kroandea.'

Ut 'e hûs wei komme de lûden fan de froulju, allegear tagelyk oan it wurd fansels en de lytsen der trochhinne raze.

Durk hat yn it hok de knyn ûnder de jas weihelle en hinget

it bistje oan in spiker. Dan nimt er de hoarn fan de planke en stapt nei bûten. Hy dikert it fjild oer nei de heide; der hinget in mûzebiter yn 'e loft en Durk wachtet oant de rôffûgel nei ûnderen saait. Dan dangelt er it hiem oer nei de kninestjelpen. Hy hellet Bijke even oan dy't tsjin him opspringt en yn it foarbygean seit er tsjin Bearend: 'Kinste Hindrik net ha?'

'Hy is gemien,' beart Bearend, 'wy ha tegearre in útkykpost yn 'e beam makke, mar no wol dy rotfint der hyltiten yn.'

'Kinne jim der tegearre net yn?'

Durk sjocht omheuch en nimt tusken it gieljende blêdsel in protsje planken en balken waar.

'Der kin mar ien tagelyk yn.'

'Ik soe sizze dan makkesto ien foar dysels. Der leit hjir en dêr noch wol in stikje hout.'

'Dy rotsak hat alles ynpikt.'

'Dan giest hinne en helje wat gaadlike peallen en prikken út 'e bosk. Ferduld, do kinst dy dochs wol rêde.'

Bearend sil daliks mar it hok yn om de bile en spanseage, mar Durk seit: 'Wachtsje mar oant nei iten, ik sil no earst appèl blaze. It is tiid.'

Hy giet nei de midden fan it hiem en set de hoarn oan 'e mûle. De reveille skattert troch de bosk. It is sa'n moaie blakstille septimberdei en dan klinkt it fier. It is suver wat te waarm foar de tiid fan it jier. Oer it lân wurdt it dizzenich en yn de bosk oan de oare kant fan it hûs hinget de damp al tusken de beammen. It komt fan de waarme middeissinne dat it sa gau belûkt.

Durk blaast de taptoe der noch achter oan, omdat it hjoed sa goed wol. Dêrmei hat er fuort it heule repertoire ôfwurke. Mear kriget er net út de âld hoarn; twa fan de trije fentilen sitte fêst en de bern ha der mei de hammer op om timmere, dat der is ek net folle mear oan te ferhelpen. It ding is al tweintich jier âld en it koper skynt út 'en grienens.

Durk wachtet even en dan blaast er nochris. Dat is in warskôging foar Bouwe, dy't op 'e side fan it hûs mei syn brommer dwaande is. Altiten lit er it ding raze as Durk appèl blaast.

De froulju komme derút, de lytsen derachter oan. Foekje is de lêste, mei lytse Durk oan 'e hân en Pytsje op 'e earm. Durk strykt de lytsen yn 't foarby gean oer de holle.

'Goeie heit,' roppe de bern en Foekje seit: 'Hast bloed yn dyn boesgroen.'

Se skoot mei de frije hân syn mesjester jas fansiden.

'En hjir noch folle mear, it is allegear bloed.'

Se tilt syn earm op en wiist it oan.

'Bijke hat dat knyntsje justjes te bot biten,' seit er. 'Hy wie nochal fûl, fernaam ik wol.'

Hy jout syn folkje even de tiid, dan stiet elk kreas yn 'e rige foar de pomp. Durk jout noch in stjit op 'e hoarn en dan pas komt Bouwe om 'e hoeke.

'Do bist altiten te let, Bouwe,' seit Durk. 'Elk moat op dy wachtsje.'

'As ik mei de brommer oan 'e gong bin, kin 'k de boel der samar net hinne smite.'

'Do bist altiten mei dat ding dwaande, mar do hast dy oan de regels te hâlden. Ik jou elk de tiid om dien te meitsjen.'

'Wat wit heit no fan motors ôf. Ik kin dy fine skroefkes en moerkes samar net op 'e reed lizze. As der sân oan komt en ik krij dat yn de karburateur dan draai ik de motor stikken.'

'Ho mar, ik leau dy wol, mar likegoed hast der by te wêzen.' Durk stelt him foar it front fan syn húshâlding op en sjocht nei Foekje. 'Elkenien presint, mem?'

'Tsjerk en Willem binne der noch net, Durk.'

'Dat is de earste kear net.'

'It binne grutte jonges, Durk,' seit Foekje.

'Ik mei der min oer,' seit Durk. 'Elk dy't hjir yn de kost leit, moat der om seis oere wêze. Tensij it noadsaken binne.'

Hy sjocht Foekje oan.

‘Ik wit net wat se by de ein ha.’

‘Moai, dus gjin permisje frege. Wel, dan hoechsto gjin iten foar harren waarm te hâlden. Wa’t net op ’e tiid oan ’e krêbe is, giet foarby.’

‘No ja...’

‘Gjin gepraat, regel en oarder moat der wêze. Rapport, mem.’

‘Neat bysûnders, Durk.’

‘Nimmen oan ’e doar west hjoed?’

‘Net ien.’

Durk sjocht by de rige lâns. ‘Klaske?’

‘Nee, ik ha ek neat te melden.’

‘Wêr is dyn poppe, leave?’

‘Yn ’e hûs, hy slept krekt, heit.’

‘Dan moat ik dy aans mar even oersjen. Hoastet er ek noch?’

‘It is hast wer oer, it wie net slim.’

‘Moai sa, bern. Gryt?’

Syn eagen geane der by del. It fanke hat al wer in oare jurk oan, liket him sa ta. En slim opmakke, oan ’e teannen fan de fuotten ta. Hy wol der wat fan sizze, mar bedimmet him. It bern hat de jierren, se moat it sels mar witte.

‘Ik woe fan ’t winter yn Drachten bliuwe, heit. Wy wolle meiinoar in flatsje hiere en dan kostet it net safolle. Dat sparret my fan ’t winter de reiskosten út en ik fyn it folle geselliger.’

Der is Durk wat opfallen. Hy wiist nei de feint, dy’t achter Gryt nuveraardich stiet te gysgobjen.

‘Hee, do bist aardich feroare,’ seit Durk. ‘Hoe is de namme ek al wer?’

‘Dit is Johan, heit,’ seit Gryt sljochtwei, ‘en hy hat hjir noch net earder west.’

Durk sjocht ferheard.

‘It is ommers út mei Peter,’ ferklearret Gryt, ‘dat ha ik heit

fan 'e wike al sein en doe ha 'k ek sein, dat Johan no myn freon is.'

'It is ek sa,' stint Durk en hy prakkeseart der op om.

'Ik bin op 't heden tefolle fan hûs. Heule dagen oan it wurk, in soad oan 'e kop, hawar, it sil wol oerbetterje. Hoe skriuwt de jongkeardel him?'

'Ik bin Johan de Vries,' seit de jonge.

'Bêst Johan, wel do skikst aans mar mei oan ast der nocht oan haste, mar wy hawwe hjir op 'e pôle ús eigen regels en dêr hast dy oan te hâlden.'

'Ik fyn it hjir hartstikkene leuk,' seit Johan.

'Fersjoch dy der net op, jonge. It libben stelt hjir syn easken ek. En wat ik sizze woe: do fynst dit miskien wat in frjemde fertoaning, mar as ik net ienkear deis appèl hâld dan ûntkomt der my tefolle. Sa machtich as wy binne...'

'Jawis, dit is de manier,' seit Johan fol begryp.

'Moai sa, dan geane wy no fierder. Bouwe? Ho wachtsje even, wêr hiesto it niis oer, Gryt?'

'Ik wol fan 't winter yn Drachten bliuwe, mei syn fjouweren op in flatsje en dan...'

'Dêr sille ik en mem oer prate.'

'As heit it net goedfynt, doch ik it dochs. Ik bin op 't lêst mearderjierrich, ik mei it sels witte.'

'Wel ja, sprek mar op, likegoed sille ik en mem it der oer ha. Do wiest oan bar, Bouwe.'

'Ik leau dat ik takom' wike opsis,' rapporteart Bouwe noartsk.

'Ik kin mei foegjen maklik hûndert daalders wyks fertsjinje.'

'Do kinst wol miene, datst ek al by de grutte minsken hearst, mar sa is it fansels net. As der opsein wurde moat, dan sille wy dat earst goed beprate.'

'Hy moat by Visser bliuwe,' bringt Foekje der tusken. 'Hy kin dêr in soad leare.'

'Leare, leare,' hunet Bouwe. 'Ik doch oars net as stien sjouwe, spesjy meitsje en hout tôgje.'

‘Kinsto foegje?’ freget Durk.

‘Ik ha it yn ’e slach. No ja, ik kin fansels noch net sa hurd as de oaren, mar as ik fjirtjin dagen op ’e steiger stien ha, dan sille jim ris wat sjen. Jan Sloothaak wol my graach ha. En hûndertfyftich gûne helje ik altiten. Kin ’k teminsten in nije brommer keapje.’

Durk seit: ‘Wy sille der jûn oer prate, ik en mem. Wy moatte dit goed ûnder eagen sjen. Hoe âld bisto op ’t heden?’

‘Hy moat noch njoggentjin wurde, Durk,’ seit Foekje. ‘Hy hat noch in soad te learen.’

‘De behanneling fan dit fersyk wurdt oanhouden,’ is Durk syn beskied. ‘Folgjende.’

‘Willem is der net, Durk.’

‘Dat is ek sa, ik sil it him jûn sizze. Jantsje?’

‘Ik wol jûn graach fuort, heit. Ik ha mei in pear famkes op ’e Sweach ôfpreat.’

Durk sjocht Foekje oan.

‘It is gjin bern mear, Durk. Se wurdt aans sechtjin.’

Durk sjocht nei it fanke en stint: ‘Bliksem, wat giet de tiid hurd. Hoe let moat se thús wêze, mem?’

‘Net letter as tsien oere, hie ’k tocht.’

‘Verzoek toegestaan, nachtpermisje oan tsien oere ta. Bearend?’

Bearend skodhollet. De lytse Durk hat memme hân loslitten en stelt him parmantich neist heit op.

‘Hindrik?’

‘Gjin bysûnderheden.’

‘Gjin bysûnderheden,’ kraait de lytse Durk.

De nije feint fan Klaske hat der wille om.

‘Dat wurdt in goede huzaar,’ smyt er der samar tusken.

‘Wat witsto fan de huzaren?’ freget Durk.

‘Ik ha ek by de huzaren tsjinne,’ seit de jongkeardel.

‘Dat is aardich, sa’n ien ha wy hjir noch net hân.’

‘Ik bin der noch net iens salang út,’ ferklearret Johan him

neier. 'Yn jo tiid wienen der noch hynders, hen. Klas hat my ferteld, dat jo by it hynstefolk west hawwe.'

'Dei en nacht tusken de hyns, wat tochtsto.'

'Ik ha noait in hynder sjoen, allinne mar tanks.'

'Der binne gjin hynders mear, dat ha 'k heard,' seit Durk.

'De hynders binne der allegear út. Mar hoe kinst no huzaar wêze sûnder hynder?'

'Tradysje man, oars net as tradysje.'

'Oars wol aardich,' seit Durk. 'Wy moatte der alris oer prate. Och hearcken, wat ha ik wat belibbe by de huzaren. Hast wolris fan de ritmeester Van Schaick heard?'

'Nee, dy namme ken 'k net.'

'Ik sprek no fansels fan sa'n tritich jier herwaarts, mar...'

'Sille wy earst net even dien meitsje, Durk?' freget Foekje. Se pakt mei dat lytse bern om en de oaren wolle der ek wol ôf wêze.

'Hast al wer gelyk, leave, wy geane fierder.'

Hy sjocht freegjend nei lytse Foekje dy't al lang net lyts mear is, mar altiten wol sa neamd wurde sil, salang't hja alteast ûnder itselde dak ferkeart as mem Foekje. De âldste bern hawwe besocht har Femmy te neamen, mar dy namme hat Durk ferbean. Durk sil him trouwens noait fersinne, want grutte Foekje is by him altiten mem.

Foekje, de lytse, hat al wat.

'Ik moat in stretsbroek ha, heit. Alle bern op skoalle ha in stretsbroek.'

Durk sjocht syn frou freegjend oan.

Gryt seit: 'Dat is in lange broek, mar dan in nauwenien en mei bantsjes ûnder de fuotten lâns.'

'Is dat itselde as in penty?' freget Durk, want dat wurd hat er ûntholden fan in earder petear oer frouljusklean.

'Nee, dat is gjin penty,' seit Jantsje, 'in penty is heul wat oars.'

'Binne dy miskien al wer út 'e moade?'

‘In penty is wat oars, dat is in broekje mei hoazzen der oan.’
‘Mem moat dit mar ris besjen,’ makket Durk him der ôf. ‘Ik wit ek net hoe’t it op ’t heden mei de sinteraasje liket. Is sa’n ding djoer?’

‘In pear tsientsjes.’

‘As it mem fan ’e wike net past, dan krigest ien fan my,’
belooft Gryt gol. ‘Ik ha al wer opslach krigen en as dat bern
graach in stretsbroek ha wol...’

‘Sa mei ’k it hearre,’ beart Durk, ‘de iene komt foar de oare
op, soks docht deugd. It is ek wol ris oars, mar as it derop
oankomt dan binne wy ien.’

Hy sjocht grutsk nei Gryt har feint. ‘Sa giet dat by ús,
jongkeardel.’

Durk priizget Gryt en Foekje seit ek, dat it in merakel is.

‘Hoefier binne wy, mem?’

Durk sjocht it hear oer. De lytse Durk hat sines der al ta
dien. Pytsje slept op memme earm en der wurdt fierders
troch nimmen wat nei foaren brocht.

‘Moai, dan mar even de tsjinstlist. Mem, wa binne oan bar?’
Foekje sjocht de rige by lâns.

‘Klaske, soesto net...’ hifket se.

‘Sa kinne wy net, mem,’ ûnderbrekt Durk har. ‘Strikte
rechtvaardigheid, sei de ritmeester altiten en dêr hâlde wy
ús ek oan.’

‘No, as jo de huzaren bedoele dan ha ik it wol oars mei-
makke,’ seit de jonge fan Gryt frijmoedich.

‘Wat seisto my dêr, kin men by de huzaren fan Boreel net
mear op inoar oan?’

De jonge bynt gau yn, want Durk sjocht goed gleon.

‘Der binne minnen by,’ seit er, ‘ûnder de offisieren, bedoel ik.’
Durk heart der nij fan op.

‘Smearlappen,’ seit de jonge manmoedich, ‘grutte smearlap-
pen en sa is ’t.’

Durk sil begjinne út te pakken.

‘Durk,’ seit Foekje, ‘it is ommers tritich jier lyn datsto ûnder tsjinst leist. It kin allegear wol feroare wêze.’

‘It is ek sa, mem,’ seit er berêstend. ‘Ik wol it gjin ligen hjitte, it is in rare wrâld. Mar ûnder de ritmeester Van Schaick ha ik noait meimakke, dat der immen ferkeard bejegene waard. Us ritmeester wie dêr fûl op. Fan findeldrager oant faandrich, allegear poer la patry. Sa sei er dat en it betsjut sokssawat as mei-inoar ien.’

‘Foar it faderlân,’ seit de jonge eigenwiis.

‘Sa’k sei, sokssawat,’ antwurdet Durk ûnfersteurber, mar hy kriget syn nocht hast al fan de jonge syn grutte mûle.

Foekje hat yn ’e hûs west en langet Durk in stik papier oer. It is de tsjinstlist dêr’t fan elk op stiet wat er te dwaan hat en wannear.

‘Ik wol hjir al mei dy oer prate,’ seit Durk tsjin de jonge. ‘It is my nuver yn ’e wei dat it no sa mal liket mei de huzaren.’

‘No ja, sa mâl giet it ek wer net, mar der binne al smearlappen by, lykas rûnom en dêr dogge jo neat oan.’

‘Wat let my en skriu de ritmeester in brief,’ seit Durk. ‘Ik doar te wedzjen dat er der wurk fan makket.’

‘Durk, dy man kin ommers wol dea wêze,’ moannet Foekje.

‘Sa âld kin er oars noch net wêze,’ prakkesert Durk.

‘Mar ja, it is fansels wol goed tritich jier lyn, dat is sa.’

Hy hat de list krigen en giet mei de finger by de nammen lâns.

‘Klaske hat moarn korvee en Tsjerk en Jantsje moatte jûn jirpelskile.’

‘Ik soe jûn frij ha,’ ropt Jantsje.

‘Dat is ek sa. Dan skoosto op en is it Bearend syn dei.’

‘Ik soe...’

‘Gjin protest of it moatte noadsaken wêze.’

‘Ik soe jûn te fiskjen.’

‘Dy fisken bliuwe der wol.’

‘De iel wol op ’t heden goed bite.’

‘Moarn ek wol, dit binne gjin noadsaken. Wel, ha wy it sa hân, mem?’

‘Ik moat nei myn jirpels ta, Durk. Se steane te sieden.’

‘Hast gelyk mem.’

Durk set de hoarn oan ’e mûle en blaast de ôfmars.

‘Oer in kertier oan ’e krêbe,’ ropt er der achteroan.

‘En no wol ik mei dy prate, jongkeardel.’

Hy wiist nei Johan.

‘Kin dat letter net, heit?’ freget Gryt. ‘Wy soenen even mei de lytsen boartsje.’

‘Dat is goed, bern.’

Durk bringt de hoarn yn ’t hok en ferset de kninestjelp. De geit en it skiep moatte ek ferstutsen wurde. Bearend freget oft heit him helpe wol om in útkykpost yn de linebeam te meitsjen.

‘Nei ’t iten miskien, mar dan moat heit earst noch even in knyntsje út ’e jas helpe.’

‘Wol drok,’ seit Johan dy’t it oanheart, ‘wol drok, sa’n grutte húshâlding.’

‘Hjir op ’e pôle hat elk wol wat te dwaan, jongkeardel. Nimmen hoecht him hjir te ferfelen.’

Durk giet even op it potrak neist de pomp sitten te be-
kommen.

Pake fertelt, of: de tiid fan doe,
ferklearre foar de jongerein fan no.

Dit is in âlderwets ferhaal, it giet oer in minskesoarte dy't eins net mear bestiet. Wurdt soks anno 1990 noch wol begrepen? Kin men jin ôffreegje. It sil der bytiden oan ha. Sjoch, krapoan tweintich jier lyn ferskynde fan dit boek de earste druk en doe lei de tiid wêryn it him ôfspilet ek al wer in jier as fyftjin achter ús. De âlde generaasje beucht dat tiidrek fansels skoan, mar dêr giet it net om, dy hat it boek al lang út.

Nee, it punt is: kin men it jongfolk soks noch lêze litte? Kin dy it sûnder neiere útlis allegear neikomme? Want foar de generaasje fan no is dizze nije útjefte ornearre. Wurdt der hjoeddedei dan noch lêzen? sille guon skeptisy har ôffreegje. It wol jin bast net oan, no. Der binne ommers sokke spannende searys en safolle moaie films op de televyzje en der is sa'n grut ferskaat oan ferdivedaasje, hoe sil men dan oan lêzen takomme? En dan ha 'k it der noch net iens oer, dat dit boek by wize fan ekstra bendikep yn it Frysk skreaun is. Mar de ûndersiken wize it út, it lêzen bliuwt bestean en it Frysk lêzen sit sels yn 'e lift, dêr't ik sa'n wurd om sis.

Vraag niet hoe het kan, maar profiteer ervan, sei de útjouwer. Der moat in nije útjefte fan Durk Snoad komme. Omstaverere fansels, want yntusken is de skriuwwize fan de Fryske taal nefens de easken fan de tiid (taal is kommunikaasje en hoe't jo it skriuwe nukt neat mear) sterk ferienfâldige. Akkoart, ha 'k sein, mar dan mei hjir en dêr in ferklearring derby. Dat sadwaande. Wat wie dat foar in tiid, dy earste tweintich jier nei 1945, om ús dêrta te bebeinen? Ik wie fansels mar in broekje (fan 1932), net iens yn it ferset sitten, dus albeul gjin rjocht fan praten.

Mar ik wit wol dat it libben aardich oersichtlik wie. Us Indië (Indonesië) moast befrijd wurde en dêr wie elk it mei iens, op in pear kommunisten en wrâldfrjemde pasifisten nei. Mar lit ús de polityk der bûten hâlde, dêr is in sljochtwei minske noch noait better fan wurden. En yn dit boek giet it om gewoane minsken. Wolno, it wie de tiid (ik gean no even yn grutte trêden troch de maatskippij fan doe) dat arbeidersbern arbeider waarden, de tûksten nei it MULO gyngen, de aldersnoadsten nei de HBS en de bern fan de begerein nei it Gymnasium. Der wie ek noch in ambachtsskoalle dêr't handige jonges timmerman, skilder of masine-bankwurker wurde koenen. Froulju gyngen almeast net te learen, dy trouden mei de tiid dochs. As se foar dy tiid al wat woenen dan koenen se nei de búshâldskoalle.

It wie de tiid, dat boargemasters baas wienen yn in gemeente, wetbâlders it dêrmei iens wienen en riedsleden allinne mar gear kamen om ja te sizzen en de gemeentelike sigaren op te smoken. Dêr sjocht men hjoeddedei bytiden suver wer nei út, nei sa'n autoritêre boargerheit dy't gjin tsjinspraak duldet en it lak hat oan ynspraak, demokratysearing, brede maatskiplike diskusjes en datsoarte keunsten. Brek my dêr de bek net oer iepen. Mar goed, soks leit ek al bûten it bestek fan dit boek.

It wie de tiid, dat trouwe moatten in skande hjitte en bokje (búzje sei men doe trouwens) noch slimmer. Ho, wat wie trouwe moatten? Pake fertelt. Trouwe moatte, myn jonge/fanke, dan wie 't eins wat yn 'e war. Dan hienen de feint en de faam it túntsje te gau yn 'e bou. Wat bedoelt pake dêrmei? No ja, bern-tsjes, it kaam derop del dan hienen se it brea al yn de oven noch ear't se de bakkerij kocht hienen. Wol pake wat dúdliker wêze? Wie 't miskien sa, dat se al in baby krigen en noch net foar de wet trouw wienen? Sa is 't, bern, al waard in baby doedestiids wol algemien in poppe neamd en kaam sa'n berntsje yn in ruft te lizzen ynstee fan yn in pamper.

It wie de tiid, dat de plysje it foech bie om minsken dy't net om lyk woenen om te seamjen sûnder dat der gedonder fan kaam.

Dat ienkear in dief altiten in dief wie, al wie it mar in fyts. Wat sei dat der op syn minst trije moanne foar stie, dêr't jo hjoededei bast ien foar dea meitsje kinne, mei in bêste kâns dat je der subsidiêr mei 150 oeren tsjinstferliening ôfkomme.

It wie de tiid dat âlden de bern wolris in draai om de earen jogen en dat dy bern jûns lykwols wer thúskamen, omdat der noch gjin subsidiearre opfangadressen wienen dêr't se beskerming sykje koenen tsjin de agressy fan beit en mem.

It wie de tiid, dat de miljeutsjinst reiniging neamd waard, Jan Keutel de personifikaasje dêrfan wie en dat elke boer Jan Keutel syn 'mestoverschot' wol ba woe en der ek noch jild foar betelle.

It wie de tiid, dat foar minsken dy't in fyts bienen de wrâld iepen lei. Lykas foar pake, leave berntsjes, dy't doe noch in feint wie en beppe jit faam. Ja, dat wol jim fansels net oan, mar pake en beppe ba ek jong west.

Op 'e fyts, bêste bern, bie men op saterdei- en snein-tejûn in aksjeradius fan wol tweintich kilometer. As de ferneamde dûnsband De Amalfi's yn Akkrum spile, wat sei 'k, as dy in optreden fersoarge, dan stoden wy dêr út Beetstersweach wei op de fyts binne. En it Hearrenfeanster fuotbal, dêr't Abe Lenstra doe foar master opsloech, gong oan ús net foarby. Allegear tanksij de fyts.

It wie de tiid, dat der gjin televyzje bestie. Wat seit pake, wie der gjin televyzje? Wat dienen de minsken dan alle jûnen? Ja bern, dêr freegje jimme my wat. Wat dienen wy op dagen yn 'e wike dat wy net nei de faam (freondin) mochten? Dêr ba 'k sa wol oan. It sille wol drege jûnen west ba, hoewol't my soks net sa goed heucht. Ik leau net dat wy ús no sasear ferfeelden. Beppe, witsto noch wat wy yn ús jonkheid, doet der noch gjin televyzje wie, alle jûnen dienen? Wat seiste? Breidzje, jarwis, en dat seach doe in feint, hy lake sa, ik skamme my, mar ik breide ta. Sa wie 't, net âlde? Ja berntsjes, dat wie sa'n sankje, in topbit kin 'k wol sizze, 't bat altiten wol in fearnsieu by de earste tsien west. Wat sei beppe? En fansels betiid op bêd, jarwis. Net letter as njoggen oere. En net nei de bar, nee fansels net, kin je begripe. Ik

mei beppe nei de bar, ús folk soe raar guod spuid ha as ik mei in faam thúskaam wie dy't ik yn de berberch opdien hie. No ja, by de útfiering fan it sjongkoar of de toanielferienting op 'e boppe-seal, dat soe noch kinne. Mar in fanke dat samar nei de berberch gong... Dat koe fansels gjin kant út, sokken doogden net, dêr sieten losse stekken oan. Wat sei beppe? O, Willemke, jarwis, dat wie sa'n-ien, Willemke mei it winkeltsje ûnder de skelk. Pake, wat is dat, in winkeltsje ûnder de skelk? Dat is de rike Fryske taal, bern. O, beppe wol wat sizze, wat woest sizze, âlde? Ha jim it heard, bern? Nee fansels, beppe hat altiten al wat preuwele en as se it gebyt der net yn hat, dan is se min te ferstean. Mar se seit: do moatst dy bliksemse bern net wizzer meitsje as se al binne. Dat is sa, jim binne fierstente gau grut foar jim leeftiid. It wie de tiid, dat elk noch arbeidzje moast foar de kost en dat elk soks normaal fûn. Jarwis, ek de ww-ers, wao-ers, aow-ers, wwa-ers, doppers, jutters, lammen, blinen, kreupelen. Wie niet werkt, zal ook niet eten. Yn elk gefal gjin patates mei of sûnder, nassyballen of frikandellen. Op syn bêsten in timpke genedebrea fan de earmfâd, mar dan moasten jo wol goed âld of fierbinne dea wêze. No hat dat nei de oarloch aldergeloks net sa lang mear duorre, want doe kaam minister Drees en dy skikte alle âlde minsken in traktemintsje ta. Dat wie wat, dat wie wat, alle moannen jild barre en der neat foar dwaan. Us heit sei noch: dit hâldt gjin stân, tink om myn sizzen, sa rint de wrâld op 'e non. Och beden, wat soe de âldman as er no noch libbe nuver om him binne sjen. Want letter krigen de kostwiners dy't in slimme krupsje ûnder de lea bienen en dêrtroch net mear arbeidzje koenen, ek in útkearinkje. Mis fansels, beulendal mis. Sokken as Durk Snoad bienen fuort foar it ferstân dat dit de kâns wie om de loaie lea der foar wei te winen. Altiten en erflik yn de syktewet, in minne rêch no. Mar it lizzende wurk koed er skoan neikomme, och beden ja. Hoefolle bern bienen se wol net, witsto it noch, beppe? Wat seiste, gjin skuin praat tsjin de bern? Nee, dêr tink ik wol om.

O, beppe wol it ha oer it skoalreiske, Jarwis álde, dat wie moai, allegear op in pear boereweinen, twa molkbussen mei ranje mei en dan nei de dunen yn Bakkefean, in beule lange dei. Wy leinen der nachten yn 't foar wekker fan. Mar ik wit net, beppe, oft dat de bern wat skille kin. Welmoed hat ommers krekt yn it ramt fan de wrâldoriëntaasje in wike nei Parys west, wat maalt sa'n bern om Bakkefean? Stil even, beppe, Welmoed wol wat sizze. Ja, dat is ek sa leave, sij hjit op 't beden Wendy, it gying pake even troch it sin. Nee, neat op tsjin, mei de tiid meigean, ha 'k altiten al sein. Sa harwe wy jim mem ek opbrocht, tiden harwe tiden.

Ik ha oars noch wol wat foar dy, Iwan, jarwis, oer it skoalibben, mar dan op 'e mulo. Pake hat op 'e mulo west, dat witst wol. En pake mocht krekt lykas dy graach fuotbalje. Wy hienen fansels net in echte bal, net iens san gummyding, nee, wy moasten it dwaan mei sa'n tennisbal. Wy trafen alle wiken ien stikken, elk in stoer en wy hienen wer in nijen-ien. Mar doe woenen wy in kear ûnder de gymnastykles in wedstryd spylje tsjin de grouwe mulo. Wat seist, myn jonge, wat wienen grouwen? Noait fan beard, seiste? Toe dan mar, mar it wie yn dy tiid sa, jo hienen finen en jo hienen grouwen en hjir en dêr in pear roomsen, mar dy telden net mei. Dat jo hienen eins mar twa soarten minsken, finen en grouwen. Neffens my hie it sa bliuwe moatten, want ik ferslaan der no yn. Krekt lykas mei it ûnderwiis. Ik wit noch noait wêrsto no op sitst, vwo, hbo, leao, pabo, mavo, lhbo, beao, ito, lbo of ien fan dy oare o's. Wêrom kin it hjoeddedei net ta mei ambachtsskoalle, mulo, hbs en gymnasium. Dêr ha wy it yn ús tiid dochs ek skoan mei rêden?

Mar goed, wy woenen in fuotbalwedstryd hâlde. Mar tochtsto dat soks mocht. Gjinn sprake fan. Jimme binne hjir om te learen en net om te boartsjen, sei menear Draayer. Wat sei, jarwis, de masters fan de mulo wienen menearen, gjinn dosinten, gjinn Kezen of Jannen, mar menearen. En wy mochten net fuotbalje, wy wienen der om wat te learen. Dêr hie dy man fansels gelyk